

Demokracja deliberatywna

DEMOKRACJA UCZESTNICZĄCA (republikańska)

Peter Bachrach 1968, Carole Pateman 1970

1/ krytyka realizmu Schumpetera (demokracja jako procedura, środek zdobycia i wykonywania władzy) – demokracja jest celem samym w sobie; konieczne jest sformułowanie normatywnej teorii demokracji – model rynkowy jest niewystarczający

2/ rozszerzanie zakresu demokracji: Bachrach (wewnątrz fabryk); Pateman (przemysł); MacPherson (wewnątrz partii politycznych)

Benjamin Barber 1984 – odnowienie demokracji uczestniczącej w polityce społeczności lokalnych

3/ wychowawczy charakter uczestnictwa;

4/ rozwijanie demokracji społecznej: inkluzja i równość dostępu.

5/ **Benjamin Barber – strong democracy (1988 – „silna demokracja”)** – obywatel uczestnikiem procesów politycznych; forma demokracji partycypacyjnej, opartej na wspólnotce obywateli, zjednoczonych przez wspólne interesy.

Demokracja to sposób samostanowienia wspólnoty, który dokonuje się przez wzmacnianie cnót obywatelskich i aktywne uczestnictwo.

Poziom demokratyzacji konkretnego państwa jest uzależniony od stopnia uczestnictwa obywateli w kreowaniu zbiorowych celów długoterminowych i zarządzania problemami funkcjonowania wspólnoty.

Problemy praktyczne?

1/ na ile realne jest uczestnictwo obywateli w kreowaniu dobra wspólnego w warunkach dyferencjacji i pluralistycznego charakteru dzisiejszych społeczeństw?

2/ uczestnictwo obywateli w procesach decyzyjnych a ich złożoność i wielopoziomowy charakter.

DIAGNOZA STANU DEMOKRACJI

Demokracja, jako forma rządów/ system polityczny, w dotychczasowym rozumieniu, się wyczerpała (zdegenerowała).

Objawy:

1/ kryzys legitymizacji władzy i państwa;

2/ spadek frekwencji wyborczej;

3/ wzrost znaczenia manipulacji społeczeństwami, socjotechnika wyborcza, public relations rządów a rzeczywiste rządzenie;

4/ oligarchizacja partii politycznych, „partie wodzowskie” („partie personalne”), zależność wybieranego przedstawiciela od kierownictwa partii politycznej, parlamentarne przetargi polityczne, uchwalanie ustaw w celu realizacji interesów partykularnych, a nie dla dobra wspólnego;

5/ kryzys przywództwa – spadek politycznej aktywności obywateli (depolityzacja); indywidualizm i konsumpcjonizm jako modele życia jednostki.

DEMOKRACJA DELIBERATYWNA (termin użyty po raz pierwszy przez Josepha Bessette'a w 1980 r.)

Cel demokracji deliberatywnej:

usprawiedliwienie lub legitymizacja decyzji podejmowanych przez obywateli i ich przedstawicieli.

Deliberacja to debata i dyskusja zmierzająca do wytworzenia opinii, dobrze poinformowanych opinii, w której partycypanci chcą skorygować swoje preferencje w świetle dyskusji, nowych informacji i twierdzeń głoszonych przez współuczestników.

Jednakże konsens nie musi być ostatecznym celem deliberacji.

Cechy demokracji deliberatywnej:

- 1/ obywatele i ich przedstawiciele prezentują racje, jakich jednostki, które chcą uczciwie współpracować, nie mogą, kierując się rozsądkiem, odrzucić;
- 2/ prezentowane racje powinny być zrozumiałe i dostępne dla wszystkich obywateli;
- 3/ raz podjęte decyzje zobowiązują na pewien czas, demokracja deliberatywna to nie pokazowe seminarium, lecz procedura podejmowania decyzji;
- 4/ proces podejmowania decyzji ma charakter dynamiczny;
- 5/ zasada ostrożności (ograniczania się) w razie pojawienia się kontrowersji moralnych.

Definicje demokracji deliberatywnej:

Jest to forma rządów, w której wolni i równi obywatele (oraz ich przedstawiciele) legitymują decyzje w trakcie procesu polegającego na wzajemnym prezentowaniu racji, jakie są dla wszystkich do zaakceptowania i zarazem są powszechnie zrozumiałe.

Postępują tak w celu osiągnięcia konkluzji i podjęcia decyzji, które obowiązują w danym momencie wszystkich obywateli, ale mogą podlegać krytyce w przyszłości.

„Demokracja deliberatywna odwołuje się do idei, zgodnie z którą usankcjonowane (legitimate) prawodawstwo wynika z publicznej deliberacji obywateli.

Jako normatywne uzasadnienie legitymizacji, demokracja deliberatywna przywołuje ideały racjonalnego prawodawstwa, partycypacyjnej polityki, oraz samorządności obywatelskiej.

Krótko mówiąc, prezentuje ona ideał politycznej autonomii opartej na praktycznym rozumowaniu obywateli”

James Bohman, William Rehg”.

Cechy demokracji deliberatywnej – Joshua Cohen

1. Demokracja deliberatywna jest trwałym i niezależnym związkiem (association), którego członkowie spodziewają się, że będzie on istniał do bliżej nieokreślonej przyszłości.

2. Członkowie związku podzielają pogląd, że odpowiednie warunki związku zarówno dostarczają ramy, jak i same są wynikiem deliberacji. Oznacza to, że podzielają oni zobowiązanie do koordynowania swojej aktywności w ramach instytucji, które czynią deliberację możliwą i zgodnie z normami, które uzgodnili podczas wspólnych rozważań (deliberation).

Dla nich wolna debata pomiędzy równymi jest podstawą legitymizacji.

3. Demokracja deliberatywna jest związkiem pluralistycznym.

Jego członkowie mają rozmaite preferencje i ideały dotyczące własnego życia. Podzielają zobowiązanie do wspólnego rozwiązywania problemów, nie uważają, że jakiś zbiór preferencji lub przekonań jest zobowiązujący.

4. Ponieważ członkowie demokratycznego związku uważają procedury deliberatywne za źródło legitymizacji, jest dla nich niezwykle istotne, aby warunki, na jakich opiera się ich związek nie tylko były po prostu wynikiem ich deliberacji, ale także były dla nich oczywiste, jako takie właśnie.

5. Członkowie związku postrzegają siebie wzajemnie, jako posiadających zdolności deliberatywne, tzn. zdolności potrzebne do wzięcia udziału w publicznej wymianie argumentów oraz postępowania stosownie do wyniku takiej publicznej argumentacji.

Tradycja: poglądy **Edmunda Burke'a**

„parlament jest deliberatywnym zgromadzeniem jednego narodu mającego wspólny interes, interes całości. W parlamencie przedstawicielami powinno kierować dobro powszechne, wynikające z myślenia o całości”.

Francois Guizot: cele debaty w parlamencie: doprowadzenie do możliwie najlepszego rozwiązania danej kwestii i edukowanie obywateli.

Cele debaty w demokracji: aspekt informacyjno – konsultacyjny i decyzyjny.

Kolejne cechy demokracji deliberatywnej:

- 1/ nie proponuje trybu podejmowania decyzji (to zadanie demokracji proceduralnej);
- 2/ celem jest legitymizacja decyzji i praw;
- 3/ debata zmierza do ustalenia minimalistycznej koncepcji dobra wspólnego;
- 4/ wyraża pewien ideał; stanowi próbę pogodzenia demokracji proceduralnej i demokracji substancjalnej.
- 5/ idea zdrowego rozumowania publicznego (sound public reasoning):
imparcjalizm: - funkcjonowanie sfer publicznych, w których poglądy rozważają się poprzez namysł inspirowany zasadą bezstronności, wydawanie sądów zbiorowych;
- „rozumowanie z punktu widzenia innych”;

Proponuje: **politykę inkluzyjną**, zgodną z ideałem różnorodności w życiu publicznym. Polityka taka zakłada:

- 1/ fundusze publiczne na samoorganizację grup społecznych, szczególnie marginalnych
- 2/ grupową pracę nad programami politycznymi
- 3/ odpowiedzialność decydentów przed tymi grupami, których dotyczą decyzje
- 4/ prawo weta wobec określonych decyzji czy polityk tym grupom, których one dotyczą w sposób szczególny (np. kobiety w zakresie praw reprodukcyjnych czy plemion w zakresie gospodarowania ziemią)
- 5/ na szczególną reprezentację zasługują tylko grupy strukturalne, oparte na wspólnocie położenia społecznego, wyłączone z możliwości pełnego uczestnictwa w życiu politycznym.

PYTANIA:

- 1/ granice dopuszczalnej debaty w demokracji;
- 2/ charakter debaty, rozróżnienie rozmowy prywatnej i debaty publicznej, minimalistyczna koncepcja demokracji negatywnej;
- 3/ uciążliwy i powolny proces podejmowania decyzji w demokracji deliberatywnej;
- 4/ o czym można deliberować w debacie publicznej? Kwestia prawa do prywatności.

Forma realizacji:

➤ ciała konsultacyjno-deliberatywne

KRYTYKA:

Richard Posner:

1/ brak wystarczającego zainteresowania obywateli sprawami publicznymi;

2/ „polaryzacja grupowa”

3/ procesy wpływu społecznego; „kaskadowy” model kształtowania opinii publicznej:

homogeniczne grupy, w których deliberacja prowadzi do wyeliminowania czynników

krytycznych są radykalnie niestabilne, zdolne do przyjmowania opcji radykalnych,

nieuzasadnionych argumentacją – wynik „dynamiki grupy” – badania Carla Sunsteina 2000.

PRAKTYKA:

1/ **dzień deliberacji** – James Fishkin, Bruce Ackerman

2/ **partycypacja polityczna** – formy: zachowania wyborcze, referenda, lobbying, nieposłuszeństwo obywatelskie, działania afirmacyjne, przynależność do partii politycznych, organizacji społecznych, strajki, pikiety, demonstracje, formy dialogu społecznego – Simon Verba

3/ **partycypacja publiczna** (community participation): angażowanie obywateli w działanie agend administracyjnych.

Każdy mechanizm stworzony intencjonalnie po to, by włączał zwykłych ludzi lub ich reprezentantów w administracyjny proces podejmowania decyzji.

4/ **budżety obywatelskie.**

METODY:

1/ **komentowanie:** możliwość składania pisemnych komentarzy do prezentowanych przez agendy administracyjne projektów legislacyjnych;

2/ **ławy, panele obywatelskie** (citizens' juries)

1996 Highway and Transportation Department stan Nowy Meksyk badania sondażowe opinii publicznej, co do planowanego systemu drogowego;) i konferencje obywateli (po raz pierwszy 1987 Dania udział w podejmowaniu decyzji przez Danish Board of Technology) podobne 1977 USA National Institute of Health

3/ **wiece publiczne;**

4/ **elektroniczne wiece publiczne** (do 4000 uczestników), stowarzyszenie America Speaks **metoda tzw. 21 st Century Town Meeting**, uczestnicy rozdzielani na 10 osobowe grupy + moderator, deliberacja poprzedzona informowaniem uczestników; decyzje przy pomocy joysticków, wyniki poszczególnych grup agregowane w czasie rzeczywistym. Wykorzystane po raz pierwszy w ramach projektu **Listening to the City** – projekt zagospodarowania dolnego Manhattanu po atakach na WTC.

Uzupełnione 2 tygodniowym dialogiem prowadzonym online z uczestnictwem 818 osób podzielonych na 26 grup roboczych.

WYNIK: odrzucenie 6 propozycji urzędników i stworzenie 6 nowych zaaprobowanych przez obywateli.

- 5/ badanie opinii publicznej – deliberatywne sondaże opinii;
- 6/ negocjacyjne tworzenie regulacji;
- 7/ konferencje zgody (10 – 16 uczestników nie posiadających wiedzy co do przedmiotu regulacji, panel z uczestnictwem ekspertów);
- 8/ obywatelskie komitety doradcze: USA regulacja w prawie federalnym, 1972 Federal Advisory Committee Act; około 1000;
- 9/ grupy fokusowe.
- 10/ mechanizmy informacji zwrotnej od wyborców – internetowe for a publiczne: Kalifornia D-Net, Minnesota E-Democracy, Wielka Brytania: OpenDemocracy.net

Propozycja: demokratyczna autonomia David Held:

„osoby powinny cieszyć się równymi prawami (a zatem i przyjmować na siebie równe obowiązki) w określaniu systemu politycznego, który rodzi i ogranicza dostępne im możliwości;

inaczej mówiąc, powinny być wolne i równe sobie w procesach namysłu (deliberacji) nad warunkami ich własnego życia i w określaniu tych warunków, o ile tylko nie wykorzystują tego systemu, by negować prawa innych”.

Konieczne jest przemodelowanie instytucji demokratycznych:

- **podwójna demokratyzacja:** wzajemna zależność transformacji państwa i społeczeństwa obywatelskiego
- powyższa zasada autonomii powinna stać się zasadą konstytucyjną i prawem podmiotowym.